

10 Sabiedriskās zinātnes principi

Sabiedriskā zinātne (*angļu val. – citizen science*) ir plaši pielietojama dažādās situācijās un zinātnes nozarēs. Šajā dokumentā aprakstītos principus ir izstrādājuši Eiropas Sabiedriskās zinātnes asociācijas (*European Citizen Science Association – ECSA*) izveidota darba grupa labās prakses apmaiņai un veikspējas celšanai. Londonas Dabas un vēstures muzeja vadībā ECSA ir identificējusi galvenos principus, kurus asociācijas biedri atzīst par sabiedriskās zinātnes labās prakses priekšnosacījumiem.

Tulkojumu latviešu valodā izstrādāja Vides risinājumu institūts (ECSA biedrs Latvijā).

1. **Brīvprātīgie zinātnieki aktīvi piedalās sabiedriskās zinātnes projektos, kas rada jaunas zināšanas, izpratni un prasmes.** Brīvprātīgie zinātnieki var darboties kā līdzstrādnieki vai projektu vadītāji, sniedzot jēgpilnu ieguldījumu projektu īstenošanā.
2. **Sabiedriskās zinātnes projekti rada zinātniski pamatotus rezultātus,** piemēram, tie sniedz atbildes uz pētījumu jautājumiem, informē par dabas aizsardzību, palīdz pieņemt vadības lēmumus un izstrādāt vides politiku.
3. **Piedaloties sabiedriskās zinātnes projektos, labumu gūst gan profesionālie, gan brīvprātīgie zinātnieki.** Projektu dalībnieku ieguvumi ir dažādi, to skaitā, jaunas zināšanas, iespējas publiskot pētniecības rezultātus, gandarījums par ieguldījumu zinātnisku rezultātu radīšanā, kas risina reģionālas, valsts vai starptautiskas problēmas un ietekmē politikas veidošanas procesu.
4. **Brīvprātīgie zinātnieki var iesaistīties jebkurā pētniecības fāzē –** pētījuma jautājumu definēšanā, metožu izstrādē, datu ievākšanā, analizē un rezultātu izplatīšanā.
5. **Brīvprātīgos zinātniekus informē par projekta gaitu –** kā tiek izmantoti viņu ievāktie un analizētie dati, kādi ir projekta zinātniskie, rīcībpolitikas un sabiedriskie sasniegumi.
6. **Sabiedriskajai zinātnei tāpat kā jebkurai citai pētniecības pieejai ir savi ierobežojumi un zinātniskās kļūdas, kas projekta laikā jāņem vērā un jānovērš.** Atšķirībā no tradicionālajām pētniecības pieejām, sabiedriskā zinātne veicina lielāku sabiedrības iesaisti un zinātnes demokratizāciju.
7. **Sabiedriskās zinātnes dati un metadati ir publiski pieejami un, ja iespējams, publicēti atvērtās piekļuves vietnēs.** Datus publisko, ja nepastāv drošības un privātuma riski.
8. **Brīvprātīgo zinātnieku piedalīšanos pētījumā rakstiski apliecina projekta rezultātos un publikācijās izteiktā atzinība.**
9. **Sabiedriskās zinātnes programmas vērtē pēc to zinātniskā rezultāta, datu kvalitātes, dalībnieku atsauksmēm un plāšakas ietekmes uz sabiedrību un rīcībpolitikām.**
10. **Sabiedriskās zinātnes projektu vadītāji ievēro likumdošanas, ētikas un profesionālās rīcības normas, kas attiecas uz autortiesībām, intelektuālo īpašumu, datu izplatīšanu, konfidencialitāti, datu pielietojuma veidu, kā arī projekta ietekmi uz apkārtējo vidi.**